

Ravnanje z raziskovalnimi podatki in odprti dostop

Uvod

Sonja Bezjak

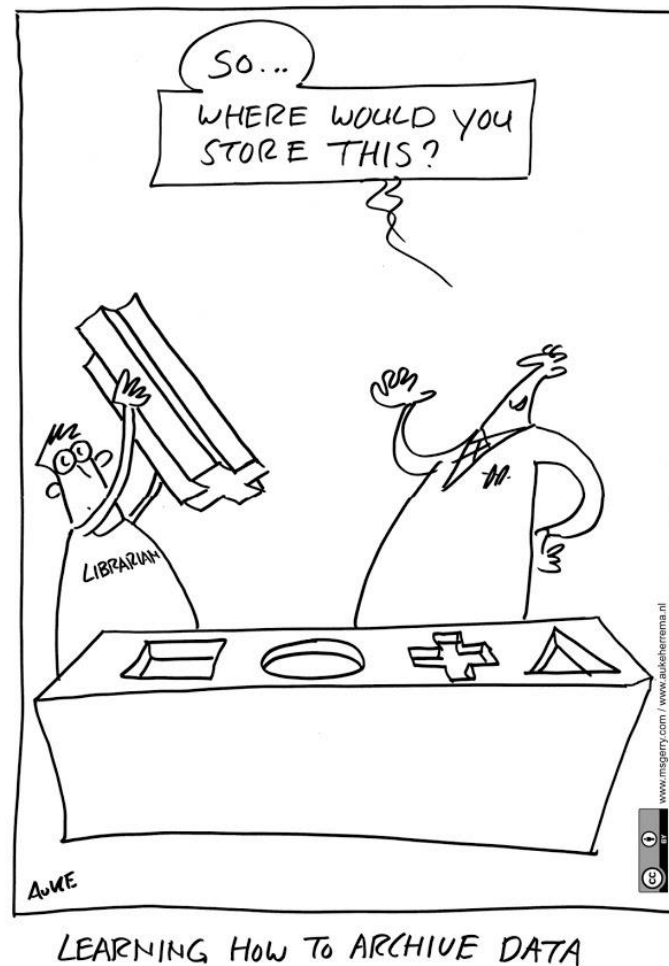
ADP, Univerza v Ljubljani, 12. januar 2016

Delavnica Ravnanje z raziskovalnimi podatki in odprti dostop

Vsebina predavanja

- Raziskovalni podatki
- Odprti dostop in odprti podatki
- Arhiv družboslovnih podatkov
- Clarin.si
- Sistory.si

Raziskovalni podatki - definicija

Raziskovalni podatki so opredeljeni kot zabeleženo gradivo o dejstvih, običajno ohranjeno in sprejeto v raziskovalni skupnosti kot potrebno za potrditev raziskovalnih spoznanj; čeprav je večina takšnih podatkov ustvarjenih v digitalnem formatu, definicija vključuje vse podatke ne glede na format, v katerem so bili ustvarjeni.

Raziskovalni podatki

„... predstavljajo osnovno podlago za znanstveno raziskovanje in z analizo omogočajo izpeljavo teoretično ali uporabno naravnanih zaključkov.“

(Priprava raziskovalnih podatkov za odprti dostop, Priročnik za raziskovalce, 2015, str. 1)

PUBLICATIONS AND DATA

Različni tipi podatkov, metodologije ...

- ✓ numerični podatki, meritve,
- ✓ rezultati numeričnih modelov,
- ✓ ekonomski modeli,
- ✓ anketni podatki,
- ✓ intervjuji,
- ✓ dnevniški zapisi,
- ✓ delovna poročila,
- ✓ slike,
- ✓ grafi,
- ✓ risbe,
- ✓ besede (besedilni korpus),
- ✓ pisna gradiva,
- ✓ statistični letopisi,
- ✓ popisi prebivalstva,
- ✓ bibliografske podatkovne zbirke,
- ✓ zvočni zapisi,
- ✓ video,
- ✓ programska oprema,
- ✓ strojna oprema,
- ✓ aplikacije,
- ✓ spektri,
- ✓ senzogrami,
- ✓ lidarski podatki,
- ✓ herbariji,
- ✓ zbirke živali,
- ✓ vzorci tkiv ...

INFORMATION TYPES

Odprti dostop – odprti podatki – odprta znanost

„Osnovni princip odprtega dostopa je takojšnja dostopnost rezultatov javno financiranih raziskav na svetovnem spletu brez naročniških ali avtorsko-pravnih omejitev.“

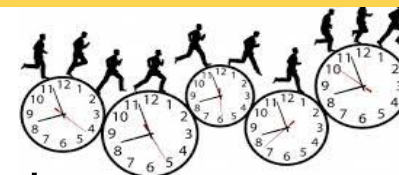
(<http://www.openaccess.si/definicije-in-deklaracije/>)

DATA SHARING

Razlogi za deljenje raziskovalnih podatkov

- Spodbuja znanstvene raziskave in razprave,
- spodbuja inovacije in potencialno ново uporabo podatkov,
- vodi do novih sodelovanj med uporabniki podatkov in njihovimi ustvarjalci,
- omogoča in poveča preglednost in odgovornost,
- spodbuja izboljšanje in preverjanje raziskovalnih metod,
- ni stroškov podvajanja zbiranja podatkov,
- povečuje vpliv in prepoznavnost raziskav,
- priznanje raziskovalca z uporabo in citiranje ter
- zagotavlja pomembne vire za izobraževanje in usposabljanje.

Enostavnost, s katero se digitalni podatki lahko shranjujejo, razširjajo in so dostopni na spletu, je spodbudilo mnoge institucije k želji deliti raziskave, z razlogom povečanja vpliva in prepoznavnosti njihovih raziskav in institucije.

Veerle van den Eyden et al. (2011): Managing and sharing data. Best practices for researchers. UK Data Archive.

Zakaj ne bi delili podatkov?

Razmislek v skupinah ...

"Open Data Excuse" Bingo #openDataExcuses

It's too big	Poor Quality	Terrorists will use it	We might want to use it in a paper
What if we want to sell it later	We'll get spam	Lawyers want a custom License	It's not very interesting
Thieves will use it	Data Protection	It's too complicated	There's already a project to...
There's no API	We will get too many enquiries	I don't mind, but someone else might	People may misinterpret the data

Podlage za odprti dostop v znanosti

Načela in usmeritve OECD za dostop do javno financiranih raziskovalnih podatkov (2007):

- pomaga maksimizirati raziskovalni potencial novih digitalnih tehnologij in omrežij,
- zagotavlja večji izkoristek javnih sredstev vloženih v raziskovanje,
- pomeni potencialni vir znanja, ki je potrebno pri soočanju z izzivi, ki pretijo človeštvu. (Principles and Guidelines for Access to Research Data from Public Funding, OECD 2007)

Priporočilo Evropske komisije o dostopu do znanstvenih informacij in njihovem arhiviranju (17.7.2012):

„Odprt dostop je ključni dejavnik politik držav članic pri zagotavljanju odgovornih raziskav in inovacij, saj omogoča dostop do rezultatov raziskav za vse, poleg tega pa tudi spodbuja angažiranje družbe.“

(Commission Recommendation of 17. 7. 2012 on access to and preservation of scientific information)

Jeseni 2014 je Univerza v Ljubljani sprejela:

- [Etični kodeks za raziskovalce Univerze v Ljubljani](#)

IZVAJANJE RAZISKOVALNEGA DELA

Objektivnost: Raziskovalec k vsaki nalogi pristopi z zavedanjem in transparentnim navajanjem potencialne osebne pristranskosti.

Konflikt interesov: Raziskovalec mora razkriti situacije, v katerih lahko finančni ali drugi osebni pomisleki vplivajo na odločitve, izvedbo raziskovalnih nalog, recenzijo ali uredniško delo.

Odprtost: Raziskovalec, ob upoštevanju morebitnih zahtev zaupnosti, z drugimi raziskovalci odprto deli podatke, rezultate, ideje, orodja in vire ter sprejema kritike in nove ideje.

Odgovornost: Raziskovalec izpolnjuje vse zaveze in dogovore pri izvedbi vseh nalog, ki jih prevzame.

Skrbnost: Raziskovalec se izogiba neprevidnosti in malomarnosti in skrbno in kritično preverja svoje delo in delo svojih kolegov ter skrbno dokumentira svoje raziskovalne aktivnosti.

Dokumentacija: Raziskovalec dokumentira vire informacij in raziskovalne postopke pri vsaki nalogi dovolj natančno, da je možno ponoviti študijo.

(Str. 2)

Podlage za odprti dostop v znanosti v Sloveniji

Jeseni 2015 Vlada RS potrdila:

- [Nacionalna strategija odprtega dostopa do znanstvenih objav in raziskovalnih podatkov v sloveniji 2015-2020](#)

Strategija določa tudi, da naj revije izdajateljev s sedežem v Sloveniji, ki vsebujejo recenzirane članke in je njihovo izdajanje v obdobju od leta 2015 do leta 2020 sofinancirano z nacionalnimi javnimi sredstvi, zagotovijo odprti dostop do svojih vsebin. Raziskovalni podatki, ki so bili podlaga objavljenim člankom, morajo biti dosegljivi v odprtem dostopu. Izdajatelji znanstvenih monografij s sedežem v Sloveniji, ki so v obdobju od leta 2015 do leta 2020 prejemniki nacionalnih javnih sredstev, naj si prizadevajo za izdajanje monografij v poslovnih modelih, ki bodo omogočali odprti dostop do celotnih besedil znanstvenih monografij ob objavi in upravljanje avtorskih pravic s prostimi licencami.

(str. 4)

2.1.2 Odprti dostop do raziskovalnih podatkov

Raziskovalni podatki, financirani z javnimi sredstvi, morajo biti v čim večji meri odprti in dostopni s čim manj omejitvami. Odprte podatke se mora dati poiskati, do njih dostopati, jih ovrednotiti in razumeti, uporabni morajo biti za druge in po možnosti interoperabilni, skladno z določenimi standardi kakovosti.¹⁸ Odprti dostop do raziskovalnih podatkov se nanaša na pravico do spletnega dostopa in ponovne uporabe digitalnih raziskovalnih podatkov¹⁹ pod pogoji, določenimi v pogodbi o dodelitvi sredstev. Dostopanje, rudarjenje, izkoriščanje, reproduciranje in razširjanje je brezplačno.

(str. 6)

1. Odprti dostop do publikacij:

- vsi upravičenci Obzorja 2020 zagotovijo **dostop do recenziranih znanstvenih objav**;
- udeleženci naj si prizadevajo, da bodo v podatkovni repozitorij spravili tudi **raziskovalne podatke, ki so podlaga znanstveni objavi**;
- udeleženci morajo prav tako zagotoviti odprti dostop do bibliografskih metapodatkov, ki identificirajo spravljeno publikacijo. ([Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020](#), 2013, str. 6-7)

2. Pilot za raziskovalne podatke:

- upravičeni projektni stroški, na voljo tehnična in strokovna pomoč,
- so določena področja, ki sodelujejo v pilotu.

([Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020](#), 2013, str. 9, 11)

Pilot za raziskovalne podatke (Open Research Data Pilot)

Področja vključena v Pilot

Scope of the Pilot. For the 2014-2015 Work Programme, the areas of Horizon 2020 that participate in the Open Research Data Pilot are:

- Future and Emerging Technologies
- Research infrastructures – part e-Infrastructures
- Leadership in enabling and industrial technologies – Information and Communication Technologies
- Societal Challenge: 'Secure, Clean and Efficient Energy' – part Smart cities and communities
- Societal Challenge: 'Climate Action, Environment, Resource Efficiency and Raw materials' – except raw materials
- Societal Challenge: 'Europe in a changing world – inclusive, innovative and reflective Societies'
- Science with and for Society

This corresponds to about €3 billion or 20% of the overall Horizon 2020 budget in 2014 and 2015.

Pilot za raziskovalne podatke (Open Research Data Pilot):

- Od udeležencev se zahteva, da raziskovalne podatke spravijo (zaželeno) v **raziskovalni podatkovni repozitorij**: področni, institucionalni ali centralizirani (v pomoč <http://www.re3data.org/>).
- Projekti morajo zagotoviti (po zmožnostih), da bodo raziskovalni podatki tretjim na voljo brezplačno za: dostop, rudarjenje, izrabo, reprodukcijo in razširjanje: kot učinkovit korak priporočajo, da se podatke opremi z Creative Commons licenco (CC BY ali CC0).
- Projekt naj zagotovi tudi potrebne informacije o: orodjih in napravah, ki so potrebne za preverjanje rezultatov (programska koda, algoritmi, protokoli...).

([Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020](#), 2013, str. 11)

Arhiv družboslovnih podatkov

- 1997
- **nacionalno podatkovno središče za družboslovje**
- dajalci podatkov iz vseh 4 univerz, zasebnih raziskovalnih centrov, SURS ...
- 600 družboslovnih raziskav
- cca. 700 uporabnikov letno (90 % izobraževanje, 10 % znanstveno-raziskovalni)
- član [CESSDA](#)
- [različni mednarodni projekti](#) (DwB, Foster, SEEDS, SaW, SERISS ...)

ADP iz širokega nabora družboslovnih disciplin pridobiva pomembne podatkovne vire, zanimive za slovenske družboslovce, jih shranjuje in varuje pred uničenjem ter namenja nadaljnji rabi za znanstvene, izobraževalne in druge namene.

Storitve

PODPORA DAJALCEM PODATKOV:

- svetovanje (družboslovna metodologija in statistika, digitalno skrbništvo),
- podpora pri pripravi Načrta ravnanja z raziskovalnimi podatki,
- delavnice, seminarji, izobraževanja.

PODPORA UPORABNIKOM PODATKOV:

- svetovanje (iskanje, raba, analiza, citiranje, mednarodne baze podatkov),
- delavnice, seminarji, izobraževanja.

Teme/vsebina gradiv v ADP

- politika in sistemi družbene blaginje (642)
- **družba in kultura** (369)
- družbena slojevitost in skupine (165)
- delo in zaposlovanje (107)
- informiranje in komuniciranje (71)
- pravo, kriminal in pravni sistemi (50)
- zdravstvo (36)
- izobraževanje (34)
- gospodarstvo (32)
- demografija, prebivalstvo, statistika prebivalstva in popisi (28)
- naravno okolje (28)
- bivalne razmere in načrtovanje rabe prostora (17 raziskav)
- psihologija (1)
- transport, potovanje in mobilnost (7)
- trgovina, industrija in trgi (4)
- znanost in tehnika (5)
- drugo (14)

DRUŽBA IN KULTURA

družbene navade in stališča, [102 raziskav](#)

družbene razmere in kazalci, [33 raziskav](#)

kulturna in nacionalna identiteta, [11 raziskav](#)

lokalna skupnost, mestno in podeželsko življenje, [23 raziskav](#)

poraba časa, [7 raziskav](#)

prosti čas, turizem in šport, [10 raziskav](#)

vera in vrednote, [10 raziskav](#)

Sodelovanje

Od ustanovitve ADP sledi razvoju na področju digitalnega arhiviranja

Na mednarodni ravni sodeluje:

cessda

Na nacionalni ravni:

- knjižnice (NUK, CTK, UKM)
- Arhiv RS
- DARIAH, CLARIN

Raziskovalna infrastruktura CLARIN

Evropska raziskovalna infrastruktura CLARIN:

- Raziskovalcem na področju humanističnih in družbenih ved zagotavlja jezikovne vire, tehnologije in strokovno znanje
- Ta cilj se uresničuje z gradnjo in delovanjem poenotene računalniške platforme, ki vsebuje jezikovne vire, aplikacije in napredna orodja za računalniško obdelavo evropskih jezikov.

Slovenska raziskovalna infrastruktura CLARIN.SI:

- Organizirana kot konzorcij partnerjev
- Nudi prosto dostopne konkordančnike in druga orodja ter servise za delo s slovenskim jezikom
- In repozitorij jezikovnih virov

Konzorcij CLARIN.SI

- Spletna stran: <http://www.clarin.si/>
- Partnerji so slovenske univerze, inštituti, društva, podjetja:

Univerza v Ljubljani

Pripravil: Tomaž Erjavec, Clarin.si

Repozitorij CLARIN.SI

- Dolgoročni arhiv jeziko(slo)vnihih podatkov
- Jezikovni korpusi, zbirke besedil, računalniški leksikoni, govorni posnetki ...
- Stalni identifikator vsakega vira
- Prijava preko AAI

CLARIN.SI repository home / View Item

Written corpus ccGigafida 1.0

Please use the following text to cite this item or export to a predefined format: [BIBTEX](#) [CMDI](#)

Logar, Nataša; Erjavec, Tomaž; Krek, Simon; Grčar, Miha and Holozan, Peter, 2013, *Written corpus ccGigafida 1.0*, Slovenian language resource repository CLARIN.SI, <http://hdl.handle.net/11356/1035>.

CLARIN.SI Data & Tools

Authors	Logar, Nataša ; Erjavec, Tomaž ; Krek, Simon ; Grčar, Miha ; Holozan, Peter
Project URL	http://eng.slovenscina.eu/korpusi/proste-zbirke
Date issued	2013-09-30
Type	corpus
Size	126919097 tokens, 103223596 words, 31722 texts
Language(s)	Slovenian

CLARIN.SI

What can you do?

DEPOSIT CITE

Browse

> All of the Repository

My Account

Login

Statistics

Piwik Statistics

Pripravil: Tomaž Erjavec, Clarin.si

SISTORY
ZGODOVINA SLOVENIJE

☐ Išči tudi po celotnem besedilu

Viri Literatura DH Zgodovina in šola ZIC Prireditve Povezave

Domov 11. januar 2016

Predstavitev iskalnika - How to search

SISTORY
ZGODOVINA SLOVENIJE

Elizabeta Eder Prodnjšk, Mira Novak, Marija Kisa, Taja Kodovnik, Marko Mugerli, Barbara Petek Mlakar, Jasna Šega, Lidija Vlah-Lorenčič, Barbara Zlotar

V zaledju soške fronte

Ministrstvo za kulturo, ZIL, Slovenski inštitut za novejšo zgodovino

Popisi prebivalstva
Iskanje

Novice

08.01.2016
[Zgodovina za vse 2013, št. 1 in 2](#)

06.01.2016
[Prispevki za novejšo zgodovino 2013, št. 1 \(Represija med 2. svetovno vojno in v povojnem obdobju\) in 2](#)

04.01.2016
[Mirko Fajdiga: Bračičeva brigada na Štajerskem, Koroškem in Gorenjskem \(II, 1 in 2\). Maribor 1994.](#)

[Prijava na novice](#) [Vse novice](#)

Mnenja

[Moje mnenje](#)

Kontakt

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za družbene vede
Arhiv družboslovnih podatkov
Kardeljeva ploščad 5
1000 Ljubljana

www.adp.fdv.uni-lj.si

arhiv.podatkov@fdv.uni-lj.si

Arhiv.Druzboslovnih.Podatkov

@ArhivPodatkov

Univerza v Ljubljani

